

KONSTITUTSIYA JAMIYAT RIVOJIDAGI O'RNI VA
AHAMIYATI

Turgunbayev Toxirjon Abdugafurovich

Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti katta o'qituvchisi (dotsent)

Habibullayev Asilbek Xayotjon o'g'li

Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti talabasi

Annotatsiya: *Konstitutsiya – har bir davlat va jamiyatning huquqiy poydevori, demokratik taraqqiyot va modernizatsiya yo'lidagi eng keng qamrovli hujjat sifatida ahamiyat kasb etadi. Konstitutsiya orqali jamiyatda tenglik, adolat, erkinlik, huquqiy tartib va davlat boshqaruvining asosiy prinsiplari belgilanadi. Har bir davlat o'z taraqqiyotida yuqori huquqiy madaniyatga ega bo'lishni, modern hayotni, davlat va jamiyat o'rtasidagi to'g'ri hamkorlikni, hamda fuqarolarning davlat oldidagi va davlatning fuqarolar oldidagi majburiyatlarini aniq va ravon ifoda etishni Konstitutsiya orqali ta'minlaydi.*

Kalit so'zlar: *konstitutsiya, jamiyat rivoji, huquqiy asos, demokratik davlat, fuqarolik jamiyati, inson huquqlari, konstitutsiyaviy islohot, huquqiy davlat, taraqqiyot, boshqaruv.*

Аннотация: *Конституция является правовой основой каждого государства и общества и важна как наиболее всеобъемлющий документ на пути демократического развития и модернизации. Конституция устанавливает основные принципы равенства, справедливости, свободы, правопорядка и государственного управления в обществе. Каждое государство посредством Конституции обеспечивает высокую правовую культуру своего развития, современную жизнь, надлежащее взаимодействие государства и общества, а также четкое и ясное выражение обязанностей граждан перед государством и государства перед своими гражданами.*

Ключевые слова: *конституция, социальное развитие, правовая основа, демократическое государство, гражданское общество, права человека, конституционная реформа, верховенство права, развитие, управление.*

Abstract: *The Constitution is the legal foundation of every state and society, and is important as the most comprehensive document on the path of democratic development and modernization. The Constitution establishes the basic principles of equality, justice, freedom, legal order and state governance in society. Each state ensures through the Constitution a high legal culture in its development, modern life, proper cooperation between the state and society, as well as a clear and fluent expression of the obligations of citizens to the state and the state to its citizens.*

Keywords: *constitution, social development, legal framework, democratic state, civil society, human rights, constitutional reform, rule of law, development, governance.*

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Konstitutsiya jamiyat taraqqiyoti uchun zarur bo'lgan, asosiy huquq va erkinliklarni, barcha insonlarning tengligini, ularning jamiyat va davlat oldidagi o'rnini belgilaydi hamda himoya qiladi. Adolatli va kuchli, zamonaviy Konstitutsiyaga ega davlatlarda har qanday islohot yoki yangilanish, birinchi navbatda, Konstitutsiya talablari va normalariga suyanadi. Bu hujjat asosida nafaqat davlat idoralari va mansabdor shaxslarning faoliyati, balki jamiyat hayoti, fuqarolarning kundalik faoliyati tartibga solinadi. Konstitutsiya mamlakatda huquqiy tartibni, fuqarolarning erkin va xavfsiz yashash huquqini kafolatlaydi, shuningdek, demokratik qadriyatlarning mustahkamlanishida asosiy rol o'ynaydi. Konstitutsiyaning jamiyat rivojida eng muhim ahamiyatlaridan biri huquq va qonun ustuvorligini ta'minlash, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilishdan iborat. Bu hujjat davlat hokimiyati va boshqaruvining organizatsion tuzilishini, vakolatlarga ega institutlarni hamda ularning o'zaro hamkorlik mexanizmlarini belgilab beradi. Konstitutsiyaga ko'ra, davlat va fuqaro o'rtasidagi munosabatlar ochiqlik, oshkoralik va o'zaro hurmat asosida quriladi. Aynan shu sababli ham Konstitutsiya mamlakat rivojida, milliy birlik, baraka va taraqqiyot tizimini shakllantirishda asosiy vosita hisoblanadi [1].

Jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri – Konstitutsiyaning doimiy rivojlanib borishi va zamon talablariga mos holda takomillashtirilishidir. Har qanday jamiyat dunyoqarashi, qadriyatlari va madaniyatiga mos keladigan asosiy qoidalarining mavjudligi uni rivojlantirishga xizmat qiladi. Konstitutsiya huquqiy davlat qurish uchun poydevor bo'lib xizmat qiladi. Jamiyatda demokratiya, fuqarolik jamiyatini shakllantirish, inson huquqlari va erkinliklarini rivojlantirish to'g'ridan-to'g'ri Konstitutsiyada belgilab qo'yilgan asosiy mezon va qadriyatlarga bog'liq. Konstitutsiya davlat va jamiyat hayotida nisbatan yuksak o'rinni egallab, barcha islohotlarning boshlanish nuqtasi, barcha qaror va harakatlarning asosiy mezoniga aylanadi. Shu boisdan davlat organlari va mansabdor shaxslar, fuqarolik jamiyati institutlari va aholining barcha qatlamlari o'z faoliyatida Konstitutsiyaning talab va normalariga amal qilishi, ularni hurmat qilishi va hayotga chuqur singdirishi zarur. Konstitutsiya huquqiy tafakkurni rivojlantirish, demokratik qadriyatlarni mustahkamlash, mamlakatni ijtimoiy hamda siyosiy modernizatsiya qilishda tayanch bo'lib xizmat qiladi. Konstitutsiya har qanday jamiyat barqarorligi va imkoniyatlarini kafolatlaydigan poydevor sifatida muhim rol o'ynaydi. Fuqarolarning davlatga, davlatning esa fuqarolarga bo'lgan munosabati, o'zaro hurmat va ishonch muhitini yaratishda Konstitutsiya asosiy omil hisoblanadi. O'zbekiston tajribasiga murojaat qiladigan bo'lsak, mustaqillik e'lon qilinganidan so'ng mamlakatning asosiy huquqiy hujjati sifatida 1992-yil 8-dekabrda qabul qilingan Konstitutsiya bir necha bor zamon talabi va islohotlarga mos ravishda yangilandi va takomillashtirildi. Bu Konstitutsiyaning ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy taraqqiyotga asos bo'lib xizmat qilganini ko'rsatadi [3].

Konstitutsiyasi kuchli bo'lgan jamiyatda fuqarolar o'z huquq va erkinliklarini anglab yetishadi, davlat tomonidan ularning huquqlari kafolatlanadi, jamiyat a'zolari o'zaro

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

teng, adolatli va demokratik munosabatlar asosida hayot kechiradilar. Konstitutsiyaviy normalarni faol hayotga tadbqiq qilish orqali jamiyatda qonun ustuvorligi, ijtimoiy baraka, tinchlik va taraqqiyot ta'minlanadi. Huquqiy jamiyatda har bir fuqaro o'zining huquqlari va majburiyatlarini bilishi, ularga rioya qilishi, o'z faoliyatida Konstitutsiyaviy normalarni yo'riqnoma sifatida qo'llashi jamiyatning mustahkam tuzilishiga xizmat qiladi. Fuqarolarning Konstitutsiyadan xabardorligi va uni hurmat qilishi, o'zining sha'ni va qadrini anglab yetishi, jamiyat hayotida faollik ko'rsatishi, davlat boshqaruvida ishtirok etishi orqali ijtimoiy taraqqiyot tezlashadi. Shuningdek, davlatning iqtisodiy va siyosiy islohotlari ham Konstitutsiyaviy kafolatlar asosida olib boriladi, bu esa jamiyat islohotlarga ochiqqligini, zamonaviyligiga erishishini ta'minlaydi. Har qanday islohot yoki inqiroz davrida Konstitutsiyaning mavjudligi va amal qilishi jamiyat mustahkamligi va barqarorligini ta'minlovchi omil sifatida ko'zga tashlanadi [4].

Konstitutsiyaning o'rni va ahamiyati shundaki, u nafaqat davlat va jamiyatning huquqiy asoslarini, balki taraqqiyotning strategik yo'nalishlarini, siyosiy strukturalar o'rtasidagi hamkorlik mexanizmlarini, inson va davlat munosabatlarini, ijtimoiy va siyosiy jarayonlarning asosiy yo'nalishlarini ham belgilab beradi. Konstitutsiya insonning qadri, sha'ni va ulug'ligini oliy qadriyat sifatida saqlab qoladi va jamiyatda erkin, ochiq, taraqqiyparvar muhit urug'ini qadaydi. Konstitutsiya har bir yangilanishda yoki islohotda davlat va jamiyat uchun umrboqiy yo'riqnoma sanaladi, huquqiy prinsiplar asosida yangilanishga yo'l ochadi. Moddiy va ma'naviy boyliklarni asrash, milliy qadriyatlarni mustahkamlash, xalq manfaatlarini kafolatlash, zamonaviy taraqqiyotga erishishda ham Konstitutsiya asos rolini bajaradi. Konstitutsiya mamlakat ravnaqi, xalqlar do'stligi, ijtimoiy baraka va barqaror taraqqiyot nuqtai nazaridan ham beqiyos rol o'ynaydi. U davlat hokimiyati va jamiyat organlari ustidan nazoratni kuchaytiradi, ularning faoliyatini erkin, ochiq va shaffof olib borishga zamin yaratadi. Konstitutsiya qonunlar va normativ hujjatlarning uyg'unligini, ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy munosabatlarning yagona tartib asosida rivojlanishini ta'minlaydi. U davlat tuzilmasining, uning vakolatlarini aniqlash, fuqarolik jamiyatini yanada mustahkamlash, inson va davlat o'rtasidagi munosabatlarni demokratik asosda mustahkamlashda asosiy huquqiy vosita bo'lib xizmat qiladi [5].

Konstitutsiyaning eng muhim xususiyatlaridan biri inson huquq va erkinliklarini oliy qadriyat sifatida bilishi va ularni kafolatlashda o'ziga xos himoya mexanizmlariga ega ekanligidir. Taraqqiyotning har bir bosqichida konstitutsion islohotlar jamiyat ehtiyojlariga mos ravishda takomillashtiriladi. Bu orqali davlat – jamiyat – inson o'rtasidagi o'zaro ishonch, qonun ustuvorligi, adolat va ochiqlik prinsiplariga yetakchilik qiladi. Konstitutsiya zamonaviy tarbiya va ta'lim tizimini shakllantirish, intellektual salohiyatni rivojlantirish, ilg'or g'oyalarni amalga oshirish uchun huquqiy kafolatlarni yaratadi. Konstitutsiyani chuqur anglay olgan jamiyat baraka va taraqqiyot sari intiladi. Konstitutsiyaning ahamiyati shundaki, u nafaqat huquqiy asos, balki milliy qadriyat, tafakkur, taraqqiyot g'oyalarini o'zida mujassam etgan yuksak huquqiy hujjat sifatida

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

jamiyatga xizmat qiladi. Konstitutsiyaning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni beqiyos. Chunki Konstitutsiya fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va majburiyatlarini kafolatlagan, davlat hokimiyatining vakolatlari va cheklovlarini aniq belgilagan, jamiyat ravnaqi uchun zarur bo'lgan asosiy prinsiplar va mezonlarni o'zida mujassamlashtirgan yagona asosiy hujjatdir. Jamiyat va davlat taraqqiyotining har bir bosqichida, islohotlarning barcha jabhalarida Konstitutsiyaning asosiy prinsiplariga amal qilinishiga erishish mamlakat abadiy taraqqiyoti va mustahkamligining kafolati sanaladi. Konstitutsiya – bu davlat va jamiyat taraqqiyoti uchun mustahkam poydevor, aholining baxtli yashashiga kafolat bo'luvchi huquqiy zamin, zamonaviylik, taraqqiyot va adolat ramzidir. Konstitutsiyani chuqur o'rganish, unga hurmat bilan qarash, uni hayotiy faoliyatda amalda tatbiq etish xalqimiz ravnaqi va istiqboli uchun asos bo'lib qoladi [6].

Xulosa:

Konstitutsiya har qanday jamiyat va davlatning taraqqiyot yo'lida eng asosiy va poydevor hujjat sanaladi. Konstitutsion normalarga amal qilinmaydigan jamiyatda haqiqiy baraka va taraqqiyotga erishish mushkul bo'ladi. Asosiy qonun jamiyat hayotining barcha jabhalarini qamrab olgan, inson huquqlari, davlat tuzulishi, hokimiyat vakolatlari va fuqarolik jamiyatining asosiy tamoyillarini belgilab beruvchi yagona hujjatdir. Shundan kelib chiqib aytish mumkinki, Konstitutsiya – bu jamiyat mustahkamligi, taraqqiyoti va kelajagi uchun asosiy kafolat bo'lib xizmat qiladi. Konstitutsiyaga hurmat, unga amal qilish va unga asoslanib hayot kechirish – mamlakat mustahkamligi va barqaror rivoji uchun eng asosiy omildir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullaeva, D. (2018). "O'zbekiston Respublikasining zamonaviy konstitutsiyaviy rivojlanish bosqichlari." Huquq va davr, 2(19), 71-75.
2. Akramov, Sh. (2019). "Konstitutsiya: fuqarolik jamiyati va davlat o'rtasidagi huquqiy ko'prik." Davlat va jamiyat, 3(9), 43-50.
3. Boboyev, B. (2022). "Konstitutsiyaning huquqiy davlat barpo etishdagi roli." Yuridik fanlar, 4(32), 90-96.
4. Ergashev, A. (2021). "Konstitutsiyaviy islohotlarning jamiyat hayotidagi ahamiyati." O'zbekiston huquqshunosligi jurnali, 1(27), 102-109.
5. Ismoilov, S. (2019). "O'zbekiston Konstitutsiyasi – huquq va jamiyat taraqqiyoti kafolati." O'zbekiston ijtimoiy hayoti, 6(19), 35-40.
6. Karimova, N. (2020). "Konstitutsiya va inson huquqlari: tarixiy va zamonaviy qarashlar." Milliy huquq, 2(10), 55-62.
7. Qosimov, U. (2017). "Konstitutsiya – demokratik davlat qurilishining asosiy huquqiy manbai." Yangi O'zbekiston yo'li, 3(7), 17-23.

